

Andrzej GROTH

Rewizja lidzbarska prawa chełmińskiego z 1566 roku

W 1476 r. Kazimierz Jagiellończyk wydał przywilej, mocą którego prawo chełmińskie — jako najbardziej odpowiadające mieszkańcom Prus Królewskich — stało się prawem wyłącznie obowiązującym na tym terenie¹. Na skutek tego, stało się ono prawem obowiązującym wszystkich mieszkańców Prus Królewskich, prawem powszechnym, wszechstanowym, zarówno miejskim jak i wiejskim oraz ziemskim. Prawo chełmińskie nie było jednak skodyfikowane, a niektóre jego zwody wykazywały niezgodności. Ten stan rzeczy siłą faktu musiał wywołać tendencję zrewidowania i skodyfikowania niejednolitego dotąd prawa chełmińskiego.

Póki istniało niebezpieczeństwo centralizmu krzyżackiego, wspomniane wyżej tendencje nie były żywe, istniała wręcz potrzeba współdziałania rycerstwa i mieszczaństwa przeciw wspólnemu wrogowi. Wiek XVI przyniósł zniesienie zagrożenia krzyżackiego (1525). Z biegiem czasu zaczęły dochodzić i coraz bardziej dawać znać o sobie antagonizmy gospodarcze, społeczne i polityczne. Owe przeciwstawne interesy rozluźniają dotychczasową współpracę z okresu krzyżackiego i mnożą się coraz bardziej objawy rywalizacji i rozgrywek między szlachtą a mieszczaństwem. W takich warunkach dochodzi w XVI w. w związku ze wspomnianą niejednolitością i różnorodnością prawa chełmińskiego do szeregu prób jego rewizji i ujednoczenia². Pierwsza tego rodzaju próba w 1526 r. nie dała żadnych rezultatów jak i późniejsze, o mniejszym znaczeniu z lat 1534, 1540 i 1542³. Mimo wspomnianych nieudanych

¹ Jedynie miasta Braniewo, Elbląg i Frombork pozostały nadal przy prawie lubeckim.

² M. Hanow: *Jus Culmense ex ultima Revisione*, Gdańsk 1745; k. 2–3.

³ Por. Z. Zdrójkowski: *Prawo chełmińskie. Powstanie, rozwój i jego rola dziejowa*, w: *Dzieje Chełmna i okolic*, Toruń 1968, s. 483–535; tenże, *Zarys dziejów prawa chełmińskiego 1233–1862. Studium na siedemsetpięćdziesięciolecie wydania przywileju chełmińskiego oraz lokacji miast Chełmna i Torunia*, Toruń 1983, s. 31.